

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ ,अमरावती
वाङ्मय पारंगत (पाली व बुद्धिज्ञम) /एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम)
पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती (CBCS)अभ्यासक्रम २०२२ -२०२३
वाङ्मय पारंगत (पाली व बुद्धिज्ञम) /एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम) अभ्यासक्रम .
एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम):- सत्र तिसरे

अ .क्र	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC -1	अभिधम्म पिटक साहित्य	६०	४	१००
२	DSC -2	विनय पिटक साहित्य	६०	४	१००
३	DSE -3 A OR	शिलालेख व निबंध	६०	४	१००
	DSE -3 B OR	उदान			
	DSE -3 C	थेरगाथा			
४	DSE-4 A OR	पाली साहित्य व तत्त्वज्ञान	६०	४	१००
	DSE-4 B OR	सुत्त निपात			
	DSE -4 C	पारमिता			
५	RP-	संशोधन प्रकल्प	७५	५	१००
६	SEC-1	विपस्सना कौशल्य	३०	२	५०
७	SEC -2	बौद्ध विहारात होणारे कार्य कौशल्य	३०	२	५०
		एकूण श्रेयांक		२५	६००

सूचना :

१)DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .

२)DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरुपाची असून गट ३ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका आणि गट ४ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .

३) अभ्यास पत्रिका सत्र ३ किवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रासाठी अनिवार्य राहिल .

४) SEC 1 आणि SEC 2 पत्रिका सत्र ३ किवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रात घेणे अनिवार्य राहिल .

SantGadge Baba Amravati University, Amravati
Syllabus Prescribed Under Choice Based Credit System
Session-2023 -2024

Faculty - Humanities Programme M.A. Course /Subject (Pali&Buddhism)
Semester-III &IV

Course Title	M.A Part -2 Semester –III &IV (Pali&Buddhism)
Subject code	Sem. III :- (1-Paper -2635),(2-Paper- 2636),(3-Paper -2637), (4-Paper-2638)
	Sem. IV :-(1-Paper -2641),(2-Paper- 2642),(3-Paper -2643), (4-Paper-2644)
Course Category	Discipline, specific core (DSC)
Type of course	Theory
No. of Credits	04
No. of Lectures	60
Course Assessment.	End Term : 80 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 20 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पाली अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पाली भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१) गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथाचा अनुवाद करता येईल ४) पहा पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५)संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील ६) शिल्लेखाचा अभ्यास केल्या जाईल ,तत्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल.
Programme Specific Objectives	१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २ पाली भाषेत प्राचीन कालीन गद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर

(PSOS	देखील विविधांगी सुत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पाली भाषेत साहित्य निर्मिती होत आहे ५) पाली अध्ययनाने येणारी उच्चारण शुद्धता, पाठांतर क्षमता नैतिकमूल्य संवर्धन बौद्धिक संपन्नता याचा परिचय करून देत ती मूल्य रुजवण्याचा प्रयत्न करणे या अभ्यासक्रमाचे उद्दिष्ट असेल
-------	--

पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी.

- 1) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीया आणि लाओस येथील भाषांवर सुद्धा पालि भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्यार्थी या देशांसोबत भारतीय संस्कृती संबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- 2) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्तरावर शाळा, महाविद्यालयामध्ये पाली भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- 3) बार्टी या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- 4) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पाली साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- 5) बौद्ध संस्कार विधी करीता संधी उपलब्ध आहेत.
- 6) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- 7) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- 8) अनुवादक जागतिक स्तरावर पाली विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- 9) संपूर्ण पाली त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथाच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- 10) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखान, प्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- 11) ऑनलाईन पालिभाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- 12) युतुब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- 13) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- 14) विहार विहारामध्ये बुद्धाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- 15) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- 16) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- 17) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृत्ती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- 18) प्रेरक वक्ता - प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.
- 19) इतिहासाच्या दृष्टीने पाली साहित्याचे फार महत्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पाली साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे. त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.
- 20) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.

- 21) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिध्द वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तींवर नैसर्गीक पध्दतीने सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्यार्थी फार लाभ घेऊ शकतो.
- 22) भगवान बुध्दांनी कृषी व आर्थीक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्येजाणा या विद्याश्र्यानंा मार्गदर्शन मिळू शकते.
- 23) टेलीग्राम व युटूबच्या माध्यमातुन सामान्य लोकांना पाली भाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.
- 24) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौध्द तत्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होते

पाली आणि बुद्धिज्ञम
एम.ए.भाग -२ सेमिस्टर -३
पेपर -१ : अभिधम्मपिटक साहित्य (DSC-1)

Course outcomes:-

- १)अभिधम्म पिटकातील शिकवण जाणून घेता येईल .
- २)अभिधम्मत्थसंगहो मधील उपदेश जाणून घेता येईल .
- ३)मिलिंद प्रश्न ग्रंथातील शिकवण अभ्यासता येईल .

Module-I	अभिधम्म पिटक साहित्याचा इतिहास .	१५ तास
Module-II	अभिधम्मत्थसंगहो १ ते ५	१५ तास
Module-III	मिलिंद ग्रंथाचा परिचय ,बाह्यकथा परिचय	१५तास
Module-IV	मिलिंद प्रश्न -लक्षण प्रश्न	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ -

- १) अभिधर्म कोश, आचार्य नरेंद्र देव, हिंदुस्थानी अकादमी, इलाहाबाद -१६८४
- २) अभिधम्म पिटक पाली, विपश्यना विशोधन विन्यास, इगतपुरी -१९९५ .
- ३) डॉ .विमलकीर्ती -अभिधम्मत्थसंडःहो , सम्यक प्रकाशन, पश्चिम पुरी चौक नई दिल्ली .
- ४) भिक्षु जगधीश कश्यप , मिलिंद प्रश्न सुगत प्रकाशन, ७८० वैशाली नगर नागपूर -१७ .
- ५) मिलिंद पहहयो , पाली विपश्यना विशोधन विन्यास, इगतपुरी.
- ६) सदानंद स्थविर, मिलिंद प्रश्न,सुगत प्रकाशन, ७८० वैशाली नगर, नागपूर -१७ .
- ७) PaliDarshan Channel
- ८) <http://www.learnpali.in>
- ९) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- १०) <https://t.me/palidarshan>
- ११) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
- १२) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनर्सीदस नवी दिल्ली
- १३) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो ,डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन
- १४) पाली शब्दकोश लेखक ,डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ,संपादक डॉ.बालाजी गव्हाळे,
सारनाथ प्रकाशन परभणी 2015
- १५) पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपुर ,-2015
- १६) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धिज्ञम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
पेपर -२ विनय पिटक साहित्य (DSC-2)

Course outcomes:-

- १)विनय पिटक या ग्रंथातील शिकवण जाणून घेता येईल .
- २)विनय पिटकातील भिक्खू आणि भिक्खुनी संघाची आचार संहिता जाणून घेता येईल.
- ३)बौद्ध धम्म संगीतीचा इतिहास अभ्यासता येईल .

Module-I	विनय पिटक साहित्य व विषय शैली .	१५ तास
Module-II	भिक्खू पतीमोक्ख -पराजिक ,संघाधिशेष ,अनियत धम्मा .	१५ तास
Module-III	निस्सग्गीय पाचीतीर्य ,पटीदेसनीय,सेखीय ,अधिकरण शमथ .	१५तास
Module-IV	धम्म सागीती -प्रथम धम्मसंगीति ,दुतीय धम्म संगीती ,तृतीय धम्म संगीती .	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ -

- १)डॉ.भरतसिंह उपाध्याय , पाली साहित्य का इतिहास , सुगत प्रकाशन ,नागपूर .
- २)स्वामी द्वारीकादास शास्त्री, मङ्गलीमनिकाय , प्रकाशन बौद्ध भारती वाराणसी -२००० ई .
- ३)राहुल सांकृत्यायन, विनय पिटक , सुगत प्रकाशन नागपूर .
- ४)डॉ.प्रीयसेन सिंह -पाली परिचय ,सम्यक प्रकाशन पश्चिम पुरी नई दिल्ली .
- ५) मङ्गलीमनिकाय -एम .एस .मोरे , विनय कांबळे ,बौद्धसांस्कृतिक केंद्र प्रज्ञा मुद्रण २७० नवी सदाशिव पेठ तुकाराम नवले रस्ता पुणे -४११०३०.
- ६) PaliDarshan Channel.
- ७) <http://www.learnpali.in>
- ८) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP..
- ९)<https://t.me/palidarshan>
- १०) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c.
- ११) पाली साहित्य का इतिहास ,,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनारसीदास नवी दिल्ली.

- १२) पाली शब्दकोश ,मराठी , इग्रजी प्रो ,डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन.
 १३) पाली शब्दकोश लेखक डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ,संपादक डॉ.बालाजी गव्हाळे,
 सारनाथ प्रकाशन परभणी 2015.
 १४) पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपुर ,2015.
 १५) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धिज्ञम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
पेपर -३ :शिलालेख व निबंध (DSE-3 A) -OR

Course outcomes:-

- १)सम्राट अशोकाचे जीवन कार्य अभ्यासणे .
 २)सम्राट अशोकाचे शिलालेख अभ्यासणे .
 ३)सम्राट अशोकाच्या शिलालेखातील तत्वज्ञान व त्याचे महत्व अभ्यासणे .

Module-I	सम्राट अशोकाचे जीवन कार्य .	१५ तास
Module-II	सम्राट अशोकाच्या शिलालेखातील तत्वज्ञानाची उपयोगिता .	१५ तास
Module-III	शिलालेख १ ते ८	१५तास
Module-IV	पाली निबंध -१)भगवा बुद्धो २)डॉ.बाबासाहेबो आंबेडकरो ३)चातारी अरिय सच्चानी ५)पीयदस्सी असोको धम्म राजा .	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ -

- १)सम्राट अशोक के अभिलेख , विपश्यना विशोधन विन्यास इगतपुरी .
 २)सम्राट अशोक चरित्र , वा .गो .आपटे मधुश्री प्रकाशन प्रकाशक आष्टेकर १९८५ घोटी नाशिक .
 ३)वा .गो .आपटे मधुश्री सम्राट अशोक चरित्र ,वरदा प्रकाशन .

४) रोमिला थापर , (अनु .शेरावती सिरसागर)अशोक आणि मौर्यांचा ज्हास महा. राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई.

५) शोभना गोखले पुराभिलेख विद्ध्यया .vincenta smith Ashoka the buddhist of india www .rupa publication.com.

६) डॉ .संतोष बनसोड ,डॉ .शिद्धार्थ जाधव ,प्राचीन भारताचा इतिहास प्रारंभ ते १२०५.

७) PaliDarshan Channel

८) <http://www.learnpali.in>

९) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP

१०) <https://t.me/palidarshan>

११) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c

१२) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनसिंडस नवी दिल्ली.

१३) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो. डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन, नागपूर.

१४) पाली शब्दकोश लेखक ,डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ,संपादक डॉ.बालाजी गव्हाळे,
सारनाथ प्रकाशन परभणी 2015

१५) पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमलकिर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपूर ,-2015

१६) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धिज्ञम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper-III-(DSE-3 B) उदान

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) उदान ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) उदान ग्रंथामधील ,जीवनचरिया द्वारे तत्कालीन माहिती प्राप्त होईल.
- 3) बुद्धाची शिकवण प्राप्त करून घेतल्या जाईल.

उदान ग्रंथाचे प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप

I	बोधी वग 1 ते 5	१५ तास
II	बोधी वग 6 ते 10	१५ तास
III	मुचलिंद वग 1 ते 5	१५ तास
IV	मुचलिंद वग 6 ते 10	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- 1) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदी सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- 2) उदान - अनु वाद डॉ. जगदिश कश्यप ,सम्यक प्रकाशन नई दिल्ली
- 3) खुद्दकपाठ- स्वामी द्वारिकादास शाश्री नवनालंदा महाविहार नालंदा

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper- III- (DSE-3 C) थेरगाथा

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) थेर गाथा ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) थेर गाथा ग्रंथामधील ,जीवनचरिया द्वारे तत्कालीन माहिती प्राप्त होईल.
- 3) भिक्खुची जिवन शैली अभ्यासल्या जाईल.

थेर गाथा ग्रंथाचे प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप

I	धम्मिक थेरगाथा सुभुत थेरगाथा	१५ तास
II	अंगुलीमाल थेरगाथा तेलकानि थेरगाथा	१५ तास
III	मलुक्यपुत्त थेरगाथा पारापरियत्थ थेरगाथा	१५ तास
IV	भद्ध थेरगाथा मिगजाल थेरगाथा	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) थेर गाथा - डॉ. विमल किर्ति ,सम्यक प्रकाशन नयी दिल्ली
- २) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदि सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- ३) थेरगाथा - अनु वाद डॉ. जगदिश कश्यप ,सम्यक प्रकाशन नई दिल्ली
- ४) थेरगाथा - स्वामी द्वारिकादास शाश्री नवनालंदा महाविहार नालंदा

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
पेपर -४ (DSE-4 A) पाली साहित्य व तत्वज्ञान

Course outcomes:-

- १)पाली भाषा व साहित्याचा विकास जाणून घेता येईल .
- २)पाली साहित्यातील भगवान बुद्धाचे तत्वज्ञान समजून घेता येईल .
- ३)पाली अठ्ठकथांचा अभ्यास करता येईल .

Module-I	पाली अठ्ठकथांचे स्वरूप व महत्त्व .	१५ तास
Module-II	थेरगाथा -सारीपुत्त थेर ,मोग्गल्लायन थेर ,आनंद थेर	१५ तास
Module-III	बुद्धकालीन विद्यापीठे -नालंदा विद्यापीठ ,विक्रम शीला विद्यापीठ ,ओदांत पुरी विद्यापीठ .	१५तास
Module-IV	चार आर्य सत्य ,आर्य अष्टांगिक मार्ग ,कर्मसिद्धांत, अनित्यवाद .	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ-

- १)डॉ .भदंत सावंगी मेधंकर ,पाली वांगमय मे बोधिसत्व के शीद्धांत बुद्धभूमी प्रकाशन कामठी रोड नागपूर.
- २)एम .एस .मोरे बौद्ध धर्माचे मुळ शीद्धांत बौद्ध सांस्कृतिक केंद्र प्रजा मुद्रण २७० नवी सदाशिव पेठ तुकाराम नवले रस्ता पुणे -४११०३०
- ३)धरमानंद कौशंबी ,बुद्ध धर्मातील चार निबंध ,नेहा प्रकाशन नागपूर ४४००१७ .
- ४)कीर्ती पाटील ,बौद्ध धम्म जिज्ञासा ,विकास पाटील .२३ उर्वेला कॉलनी वर्धा रोड नागपूर ४४००१५ .
- ५)डॉ .श्रद्धा रक्खीता आणि डॉ.सुरेंद्र मांडवधरे ,प्रकाशक अध्यक्ष धम्मदूत ट्रस्ट ,अमरावती .
- ६)बौद्ध धम्म विचार आणि दृष्टीकोण ,डॉ. कमलाकर पायस.सुगम प्रकाशन अमरावती .
- ७) PaliDarshan Channel
- ८) <http://www.learnpali.in>
- ९) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- १०)<https://t.me/palidarshan>
- ११) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
- १२) पाली साहित्य का इतिहास भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनर्सीडस नवी दिल्ली

- १३) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो ,डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन
- १४) पाली शब्दकोश लेखक ,डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ,संपादक डॉ.बालाजी गव्हाळे,
सारनाथ प्रकाशन परभणी 2015
- १५) पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमलकिर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपूर , -2015
- १६) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper- (DSE-4 B) सुत्तनिपात

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) सुत्तनिपात ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) ग्रंथामधील ,सामाजिक.परिस्थिति चे अध्ययन केल्या जाईल.
- 3) तत्कालिन जिवन शैली अभ्यासल्या जाईल.

सुत्तनिपात ग्रंथाचे प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप

I	मगंधिय सुत्त पुराभेद सुत्त	१५ तास
II	कलहविवाद सुत्त चूलवियुह सुत्त	१५ तास
III	महावियुह सुत्त तुवटक सुत्त	१५ तास
IV	अत्तदंड सुत्त सारिपुत्तसुत्त	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)सुत्त निपात - डॉ. विमल किर्ति ,सम्यक प्रकाशन नयी दिल्ली
- २) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदि सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- ३)सुत्तनिपात - अनुवाद डॉ. जगदिश कश्यप ,सम्यक प्रकाशन नइ दिल्ली
- ४) सुत्तनिपात - स्वामी द्वारिकादास शाश्री नवनालंदा महाविहार नालंदा
- ५) सुत्तनिपात - , प्रा.धर्मानंद कौसम्बि ,कौशल्य प्रकाशन औरगाबाद

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper- (DSE-4 C) पारमिता

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) पारमिता ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पारमिता ग्रंथामधील ,नैतिक मुल्याचे अध्ययन केल्या जाईल.
- 3) बुद्धत्व प्राप्तिचा मार्गक्रम अभ्यासल्या जाईल.

I	पाली सहित्यात पारमिताचे महत्व	१५ तास
II	दान शील	१५ तास
III	नेक्खम प्रज्ञा	१५ तास
IV	दहा पारमिता मधिल शिकवण	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) दस पारमिताए - डॉ. भदंत सावंगि मेधंकर,बुद्ध भुमी प्रकाशन नागपुर
- २) भगवान बुद्ध आणि त्यांचा धम्म डॉ.बी आर. आंबेडकर.समता प्रकाशन नागपूर
- ३) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदि सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- ४) पाली वाङ्मय मे बोधिसत्व सिद्धांत ,बुद्धभूमी प्रकाशन नागपूर

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३ (CBCS)
पेपर -5 (RP)

अभ्यास पत्रिका :संशोधन प्रकल्प

अभ्यास पद्धतीची निष्पत्ती (COS)

- 1)विद्यार्थ्यांना संशोधन क्षेत्राचा परीयाचय होईल .
- २)संशोधन प्रकल्पातून विद्यार्थी संशोधन कार्याचा प्रत्यक्ष अनुभव घेतील .
- ३)संशोधन कौशल्याची वृद्धी होईल .
- ४)पी एच डी करिता संशोधन करण्याची प्रेरणा

अ .क्र	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	संशोधन प्रकल्प संकल्पनात्मक परिचय स्वरूप	15
२	संशोधन प्रकल्प विषय निवड ,पूर्व तयारी ,रूपरेषा	15
३	संशोधन प्रकल्प माहिती संकलन	15
४	संशोधन प्रकल्प माहिती अध्ययन व विश्लेषण	15
५	संशोधन प्रकल्प अहवाल लेखन	15

उदा . आपल्या परिसरातील विहार ,विहारात होत असलेली वंदना , विदर्भातीलबुद्ध लेणी , विदर्भातील स्तूप , विदर्भातील चैत्य ,विदर्भातील विपस्सना केंद्र , पाली साहित्यातील जातक कथा .भिक्षुचे स्वकथन व भिक्षुनीचे स्वकथन यांचा तुलनात्मक अभ्यास -पाली साहित्यातील सूतांचा अभ्यास भारतातील बौद्ध सम्राट ,बौद्धांचे असलेले प्रतीके ,बौद्ध धम्म प्रचार प्रसार करणाऱ्या सामाजिक संस्था .धम्म विपस्सना केंद्र .

बौद्ध धम्मातील डॉ .बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान , बौद्ध धम्म प्रचार प्रसारात सम्राट अशोकाचे योगदान ,

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये डॉ भदंत आनंद कौशल्यायन यांचे योगदान

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये धम्मानंद कौशम्बी यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु जगदीश काश्यप यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये विपश्यना आचार्य सत्यनारायण गोयंका यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये अनागारिक धम्मपाल यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्ध घोष यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्धदत्त यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु धर्म रक्षित यांचे योगदान .

भिक्षु नागसेन , राजा मिलिंद , भदंत सारीपुत्त , महामोग्गल्लान , भरत रत्न डॉ .बाबासाहेब आंबेडकर निर्मित पीपल्स एजुकेशन सोसायटी .

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण संशोधन प्रकल्प अहवाल	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
संशोधन प्रकल्प (RP)	१ संशोधन प्रकल्प (अहवाल) २ मौखिक परीक्षा	६०	४०	१००

SEC -1

अभ्यास पत्रिका :- विपस्सना कौशल्य

(COS)

- १) ध्यानसाधने विषयी माहिती मिळेल .
- २) ध्यानसाधना कशी करावी टे कळेल .
- ३) ध्यानसाधनेचे महत्व जाणून घेता येईल .
- ४) ध्यान साधनेमुळे मनुष्याच्या जीवनात काय परीणाम घळतात त्याची जाणीव होईल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	ध्यान साधना म्हणजे काय व त्याचे स्वरूप	२ तास
२	ध्यान साधनेची निर्मिती	८ तास
३	ध्यानाचे प्रकार ,ध्यान करीत असताना चा अनुभव	८ तास
४	ध्यान साधनेचा अभ्यास	१२ तास

अभ्यास पत्रिका स्वरूप

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप	गुण (स्वाध्याय)	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
ध्यान साधना कौशल्य SEC-1	स्वाध्याय (स्क्कथन लेख) व मौखिक परीक्षा	४० गुण ध्यान साधनेच्या अभ्यासातून स्व अनुभव सदर करावा	१० गुण ध्यान साधनेवर मौखिक परीक्षा	५०

SEC 2

अभ्यास पत्रिका :- भाषांतर कौशल्य (पाली -मराठी)

अभ्यास पत्रिकेची निष्पत्ती (COS)

- १) विद्यार्थ्यांना भाषांतर क्षेत्रा चा परिचय होईल
- २) विद्यार्थी भाषांतर प्रक्रिया समजून घेतील .
- ३) विद्यार्थी प्रत्यक्ष पाली भाषेतून मराठीत भाष्यांतर करण्याच्या प्रक्रियेचा अनुभव घेतील .
- ४) भाषांतर कौशल्य विकसित करण्याकरता विद्यार्थ्यांना प्रेरणा मिळेल
- ५) भाषांतराद्वारे रोजगार प्राप्त करू शकेल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	एकूण तास
१	भाषांतराचे क्षेत्र व रोजगाराच्या संधी	२ तास
२	भाषांतर प्रक्रिया व स्वरूप	३ तास
३	पाली भाषेतून मराठी भाषेत भाषांतर प्रक्रिया	१० तास
४	प्रत्यक्ष भाषांतराचा अनुभव	१५ तास

अभ्यास पत्रिकेचा प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण स्वाध्याय	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
भाषांतर कौशल्य (पाली - मराठी) (SEC 2)	स्वाध्याय (भाषांतर कृती) व मौखिक परीक्षा	४० गुण विद्यार्थ्यांना कोणतेही दोन जातक किंवा सुत देऊन प्रत्यक्ष भाषांतर करून मुल्यमापनासाठी सादर करेल	१० गुण दिलेल्या विषयावर मौखिक परीक्षा	५०

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	वस्तुनिष्ठ प्रश्न =२० पैकी-२०	एकूण गुण =२०
प्रश्न दुसरा	A)दीर्घात्तरी प्रश्न -२ पैकी=१ B)लघुत्तरी प्रश्न -२ पैकी =१	एकूण गुण =१० एकूण गुण =०५
प्रश्न तिसरा	A)दीर्घात्तरी प्रश्न -२ पैकी=१ B)लघुत्तरी प्रश्न -२ पैकी =१	एकूण गुण =१० एकूण गुण =०५
प्रश्न चौथा	A)दीर्घात्तरी प्रश्न -२ पैकी=१ B)लघुत्तरी प्रश्न -२ पैकी =१	एकूण गुण =१० एकूण गुण =०५
प्रश्न पाचवा	A)दीर्घात्तरी प्रश्न -२ पैकी=१ B)लघुत्तरी प्रश्न -२ पैकी =१	एकूण गुण =१० एकूण गुण =०५

अंतर्गत मूल्यमापन : स्वाध्याय

लेखन ,घटक चाचणी व मौखिक =२०

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ ,अमरावती
वाङ्मय पारंगत (पालीव बुद्धिज्ञम) /एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम)

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती (CBCS)अभ्यासक्रम २०२३ -२०२४

वाङ्मय पारंगत (पाली व बुद्धिज्ञम) /एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम) अभ्यासक्रम .

एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम):- सत्र चौथे

अ .क्र	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC -1	संशोधन पद्धती	६०	४	१००
२	DSC -2	अभिधम्म पिटक साहित्य	६०	४	१००
३	DSE -3 A OR	विनय पिटक साहित्य	६०	४	१००
	DSE -3 B OR	शिलालेख व निबंध	६०	४	१००
	DSE -3 C	थेरगाथा			
४	DSE-4 A OR	पाली साहित्य व तत्वज्ञान	६०	४	१००
	DSE-4 B OR	सुत्त निपात			
	DSE-4 C	पारमिता			
५	RP-	संशोधन प्रकल्प	७५	५	१००
६	SEC-1	वाङ्मय निर्मिती कौशल्य	३०	२	५०
७	SEC -2	सुत्त पठण कौशल्य	३०	२	५०
		एकूण श्रेयांक		२५	६००

सूचना :

१)DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .

२)DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरूपाची असून गट ३ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका आणि गट ४ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .

३) अभ्यास पत्रिका सत्र ३ किवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रा साठी अनिवार्य राहिल .

४) SEC 1 आणि SEC 2 पत्रिका सत्र ३ किवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रात घेणे अनिवार्य राहिल .

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati
Syllabus Prescribed Under Choice Based Credit System
Session-2023 -2024
Faculty - Humanities Programme M.A. Course /Subject (Pali&Buddhism)
Semester-IV

१) अभ्यासपत्रिका
पेपर १ संशोधन पद्धती (DSC-1)

एकूण श्रेयांक : ४ (Credits : 4)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

१. संशोधनाचा अर्थ, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट होईल.
२. संशोधनाच्या विविध पद्धती आणि संशोधन समस्येनुसार त्यातील विशिष्ट पद्धतीचे उपयोजन करता येईल.
३. संशोधन पद्धतीचे आकलन झाल्यामुळे संशोधनात अभिरूची आणि गती प्राप्त होईल.
४. सभोवतालाकडे व प्राप्त माहितीकडे चिकित्सक, विश्लेषणात्मक व तुलनात्मक दृष्टीने पाहण्याची वृत्ती विकसित होईल.
५. पीएच.डी.साठी आणि संशोधन संस्थांच्या प्रकल्पांसाठी या ज्ञानाचा फायदा होईल.

अक्र.	अभ्यासपत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	संशोधन : संकल्पनात्मक परिचय १.१ संशोधन : अर्थ, स्वरूप, व्याप्ती व उद्दिष्ट्ये. १.२ संशोधनाचे प्रकार : गुणात्मक संशोधन आणि संख्यात्मक संशोधन १.३ संशोधनाच्या पद्धती.	१५ तास
२	संशोधनातील पायऱ्या २.१ संशोधन विषयाची निवड /समस्या सूत्रण २.२ पूर्वसाहित्याचा आढावा २.३ गृहीतक/परिकल्पना २.४ संशोधन आराखडा २.५ माहिती संकलन, सर्वेक्षण, प्रश्नावली आणि मुलाखती इ. २.६ माहिती विश्लेषण २.७ अहवाल लेखन	१५ तास
३	संशोधन साधने ३.१ संदर्भ ग्रंथ ३.२ नियतकालिके ३.३ शासकीय/संस्थात्मक अहवाल ३.४ शोधप्रबंध व लघुप्रबंध	१५ तास

	३.५ इ-स्रोत	
४	<p>संशोधकासाठी आवश्यक गुण व संशोधन कार्यातील पथ्ये</p> <p>गुण</p> <p>४.१ जिज्ञासा, व्युत्पन्नता, प्रज्ञा, संयम.</p> <p>४.२ चिकित्सक दृष्टी, संवेदनशीलता आणि कल्पकता.</p> <p>४.३ संशोधन पूरक भाषिक ज्ञान व कौशल्य.</p> <p>पथ्ये</p> <p>४.४ विषयाचे अवधान आणि पूर्वज्ञान, वस्तुनिष्ठता, कालभान, व्यवहारभान, पूर्वग्रहरहितता, मूल्यविवेक.</p> <p>४.५ संशोधनविषयक परंपरांचे भान.</p> <p>४.६ संशोधनाची सामाजिक उपयुक्तता (प्रादेशिक, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय)</p>	१५ तास

संदर्भग्रंथ :

- १) संशोधन :पद्धती, प्रक्रिया व अंतरंग, डॉ. दु. का. संत, पुणे विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे.
- २) वाङ्मय संज्ञासंकल्पना कोश, (टीप: संशोधन)संपा.: प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डहाके आणि इतर, ग. रा. भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई. प्र. आ.: डिसेंबर २००१/१९२३, पुनर्मुद्रण :२०१३/१९३५.
- ३) मराठी वाङ्मयकोश खंड चौथा समीक्षा-संज्ञा (टीप : संशोधन), समन्वयक संपा.: विजया राजाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२.
- ४) भारतीय समाजविज्ञान कोश, खंड ६ - पूरवणी खंड, (टीप: संशोधन) संपा.: स. मा. गर्गे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे. प्र. आ.: ऑगस्ट २०१७.
- ५) शोधनिबंधाची लेखनपद्धती, स. गं. मालशे (सुधारित आवृत्ती संपादन मिलिंद मालशे), लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, सहावी आवृत्ती, २०१४.
- ६) भाषा व साहित्य संशोधन (खंड १, २, ३), संपा. वसंत जोशी, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
- ७) मराठी संशोधन विद्या, उषा मा. देशमुख, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९४.
- ८) संशोधन सिद्धांत आणि पद्धती, सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९९७.
- ९) साहित्यसंशोधन : वाटा आणि वळणे, डॉ. सुधाकर शेलार, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे, २०१९.
- १०) सामाजिक संशोधन : पद्धती, शास्त्र व तंत्रे, प्रदीप आगलावे, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर.
- ११) बौद्धिक संपदा अधिकार, डॉ. वि. म. गोविलकर, डायमंड पब्लिकेशन.
- १२) बौद्धिक संपदा हक्क : स्वरूप आणि समस्या, डॉ. जयश्री नेमाडे, प्रशांत पब्लिकेशन, २०१९.
- १३) Intellectual Property Rights in India, V. K. Ahuja, Volume 1 & Volume 2.
- १४) हिंदी साहित्य ज्ञानकोश- खंड 6, संपा.: शंभुनाथ आणि इतर, भारतीय भाषा परिषद, कोलकत्ता, वाणी प्रकाशन, नयी दिल्ली.
- १५) हिंदी साहित्य ज्ञानकोश- खंड 7, संपा.: शंभुनाथ आणि इतर, भारतीय भाषा परिषद, कोलकत्ता, वाणी प्रकाशन, नयी दिल्ली.
- १६) कॉपीराइट, कमलेश जैन, राजकमल प्रकाशन प्रा. लि., नई दिल्ली, २००८.
- १७) मराठी विश्वकोश, 'बौद्धिक संपदा' (Intellectual Property) शैला देसाई - (30/12/2022).

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)
पेपर -2 (DSC-2) अभिधम्मपिटक साहित्य

Course outcomes:-

- १)अभिधम्मपिटकातील तत्वज्ञान अभ्यासता येईल.
- २)धम्मसंगिनी मधील शिकवण जाणून घेता येईल.
- ३) विभंगतिल शिकवण जाणून घेता येईल.

Module-I	अभिधम्मपिटका चे स्वरूप आणि महत्व .	१५ तास
Module-II	धम्मसंगणी चित्तूप्पादकण्ड - 1) कामावचर कुशल 2) रूपावचर	१५ तास
Module-III	विभंगं - 1) खन्धविभंग 2)आयतनविभंग	१५तास
Module-IV	विभंगं - 1) सती पठान विभंग 2 बोज्झंग विभंग	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)अभिधम्मपिटक पाली -विपस्सना विशोधन विन्यास इगतपुरी १९९५ स .ना .गोयंका .
- २)अभिधर्म कोश , आचार्य नरेंद्र देव ,हिंदुस्तानी अकादमी इलाहाबाद -१६८४
- ३) <https://tipitaka.org/deva/>
- ४)PaliDarshan Channel
- ५)<http://www.learnpali.in>
- ६) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- ७)<https://t.me/palidarshan>
- ८) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
- ९) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनसिंडस नवी दिल्ली.
- १०) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो. डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन, नागपूर .
- ११)पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपुर ,-2015

पाली आणि बुद्धीझम

एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)

पेपर -3 (DSE -3 A)विनय पिटक साहित्य OR

Course outcomes:-

- १)विनय पिटक ग्रंथातील तथागताचा उपदेश अभ्यासता येईल .
- २)बौद्ध अर्हत भिक्षुनींचे आचार नियमांना जाणून घेता येईल .
- ३)महावग्गातील बुद्धत्वापासून ते धम्मचक्र प्रवर्तना पर्यंत ,
घटनाक्रम अभ्यासता येईल .

Module-I	विनयपिटक साहित्याचे स्वरूप आणि महत्त्व .	१५ तास
Module-II	भिक्षुनी पातीमोक्ख -पाराजिक , संघादिसेस ,पाचीतीय ,निसग्गीय पाचीतीय .	१५ तास
Module-III	पटीदेसनीय ,सेखीय ,अधिकरन शमथ .	१५तास
Module-IV	महावग्ग-बुद्धत्व व बुद्धाची प्रथम यात्रा . १)बोधीकथा २)अजपालकथा ३)मुचालिंद कथा ४)राजायतनकथा	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)विनय पिटक , राहुल संस्कृत्यायन सुगत प्रकाशन नागपूर .
- २) माज्झिमनिकाय स्वामी द्वारकादास शास्त्री , प्रकाशन बौद्ध भारती वाराणशी -२०००
- ३)माज्झिम निकाय , एम .एस .मोरे , विनय कांबळे , बौद्ध सांस्कृतिक केंद्र प्रजा मुद्रण २७०
सदाशिवपेठ तुकाराम नवले रस्ता पुणे -४११०३०
- ४)PaliDarshan Channel
- ५)<http://www.learnpali.in>
- ६) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- ७)<https://t.me/palidarshan>
- ८) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
- ९) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनर्सिडस नवी दिल्ली
- १०) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो. डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन
- ११)पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपूर , -2015
- १२) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धीज्ञम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)
(DSE -3 B)शिलालेख व निबंध OR

Course outcomes:-

- १)सम्राट अशोकाची धम्मक्रांती आणि त्यांचे महत्त्वपूर्ण कार्य अभ्यासता येईल .
- २)शिलालेखातील धम्मसंदेश जाणून घेता येईल .
- ३)तथागताच्या समन्वित स्थळाच्या माध्यमातून भगवान बुद्धांचा जीवनपट अभ्यासता येईल .

Module-I	सम्राट अशोकाची धम्मक्रांती व महानता.	१५ तास
Module-II	सम्राट अशोकाचे स्तूप ,सांची स्तूप , सारनाथ स्तूप ,महाबोधी महाविहार .	१५ तास
Module-III	बौद्ध स्थळे :- १)लुम्बिनी २) श्रावस्थी ३)बुद्ध गया , ४) सारनाथ ५) कसिनारा	१५तास
Module-IV	पाली निबंध . १) सम्राट असोको २)भगवा बुद्धो ३) सयाजीरावो गायकवाडो	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)सम्राट अशोक के अभिलेख ,विपश्यना विशोधन विन्यास इगतपुरी
- २)सम्राट अशोक चरित्र ,वा .गो .आपटे मधुश्री प्रकाशन शरद आष्टेकर १९८५ घोटी नाशिक .
- ३)सम्राट अशोक चरित्र , वा .गो .आपटे वरदा प्रकाशन .
- ४)रोमिला थापर , (अनु .शेरावती सिरसागर)अशोक आणि मौर्यांचा ज्हास महा.राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई .
- ५)डॉ .संतोष बनसोड ,डॉ .शिद्धार्थ जाधव ,प्राचीन भारताचा इतिहास प्रारंभ ते १२०५
- ६)PaliDarshan Channel
- ७)<http://www.learnpali.in>
- ८) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- ९)<https://t.me/palidarshan>

- १०) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
- ११) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनर्सीडस नवी दिल्ली
- १२) पाली शब्दकोश,मराठी -इंग्रजी प्रो. डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन, नागपूर.
- १३) पाली शब्दकोश लेखक ,डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ,संपादक डॉ.बालाजी गव्हाळे,
सारनाथ प्रकाशन परभणी 2015
- १४)पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपूर,-2015
- १५) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धिज्ञम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper- (DSE -3 C) थेरगाथा

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) थेर गाथा ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) थेर गाथा ग्रंथामधील ,जीवनचरिया द्वारे तत्कालीन माहिती प्राप्त होईल.
- 3) भिक्खु ची जिवन शैली अभ्यासल्या जाईल.

थेर गाथा ग्रंथाचे प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप

I	महानाग थेरगाथा ब्रह्मदत्त थेरगाथा	१५ तास
II	महाकच्चायन थेरगाथा भुत थेरगाथा	१५ तास
III	कप्प थेरगाथा सिलव थेरगाथा	१५ तास
IV	गोदत्त थेरगाथा उदायि थेरगाथा	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) थेर गाथा - डॉ. विमल कीर्ति ,सम्यक प्रकाशन नयी दिल्ली
- २) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदि सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- ३) थेरगाथा - अनु वाद डॉ. जगदिश कश्यप ,सम्यक प्रकाशन नइ दिल्ली
- ४) थेरगाथा - स्वामी द्वारिकादास शाश्री नवनालंदा महाविहार नालंदा

पाली आणि बुद्धीज्ञम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)
पेपर -४ (DSE - 4 A)पाली साहित्य व तत्वज्ञान OR

Course outcomes:-

- १)पाली भाषेचे महत्त्व आणि साहित्याचे योगदान अभ्यासता येईल .
- २)पाली साहित्यातील अठ्ठकथाकारांबद्दल जाणून घेता येईल .
- ३)विशुद्धी मार्ग ग्रंथातील तत्वज्ञान अभ्यासता येईल .

Module-I	पाली तिपिटक परिचय ,पाली तिपिटकाची भाषा पाली तिपिटकाचा रचना काळ व पाली भाषेचा उदय व विकास	१५ तास
Module-II	प्राचीन भारतातील संगीती	१५ तास
Module-III	पाली साहित्याकार १) आचार्य धम्मपाल , २) भिकखू जगदीश कश्यप ३) धर्मानंद कोसंबी ४) भदन्त आनंद कोश्यालायन	१५तास
Module-IV	पाली अ ठ्ठकथाकार . १)आचार्य बुद्धाघोष ,आचार्य बुद्धदत्त ,भिकखू धर्म रक्षित ,आचार्य धम्मपाल .	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)डॉ .भदंत सावंगी मेधंकर ,पाली वाङ्मय मे बोधिसत्व सिद्धांत बुद्धभूमी प्रकाशन कामठी रोड नागपूर .
- २)धर्मानंद कौशंबी -बुद्ध धर्मावरील चार निबंध ,नेहा प्रकाशन नागपूर ४४००१७ .
- ३)बौद्ध संस्कृतीचा इतिहास , भागचान्द्र जैन .
- ४)पाली साहित्य आणि बौद्ध आचार्यांचे योगदान, डॉ.संवीता कांबळे, संकेत प्रकाशन नागपूर .

- ५)पाली साहित्याचा इतिहास राहुल संसृत्यायान .
६)विशुद्धी मार्ग (विशुद्धी मग्गो)धम्मनंद कोसंबी भारतीय विद्द्याभावन अंधेरी मुंबई .प्र .स .१९४०
७)आचार्य बुद्धाघोष आणि त्यांच्या अठ्ठकथा , डॉ .रोजा मेश्राम
८) आचार्य बुद्धदत्त आणि त्यांच्या अठ्ठकथा , डॉ साविता मेंडे (कांबळे)
९)PaliDarshan Channel
७)<http://www.learnpali.in>
८) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
९)<https://t.me/palidarshan>
१०) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
११) पाली साहित्य का इतिहास, भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनसिंडस नवी दिल्ली
१२) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो ,डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन, नागपूर
१३)पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपूर , -2015
१४) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper- (DSE - 4 B) सुत्तनिपात

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) सुत्तनिपात ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) ग्रंथामधील ,सामाजिक.परिस्थिति चे अध्ययन केल्या जाईल.
- 3) तत्कालिन जिवन शैली अभ्यासल्या जाईल.

सुत्तनिपात ग्रंथाचे प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप

I	आमगंध सुत्त सुचिलोम सुत्त	१५ तास
II	नावा सुत्त किंसिल सुत्त	१५ तास
III	वंगिस सुत्त धम्मिक सुत्त	१५ तास
IV	पबज्जा सुत्त पधान सुत्त	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)सुत्त निपात - डॉ. विमल किर्ति ,सम्यक प्रकाशन नयी दिल्ली
- २) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदि सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- ३)सुत्तनिपात - अनु वाद डॉ. जगदिश कश्यप ,सम्यक प्रकाशन नई दिल्ली
- ४) सुत्तनिपात - स्वामी द्वारिकादास शाश्री नवनालंदा महाविहार नालंदा
- ५) सुत्तनिपात - , प्रा.धर्मानंद कौसम्बि ,कौशल्य प्रकाशन औरगाबाद

पाली आणि बुद्धीझम
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -४ (CBCS)
Pali and Buddhism elective paper (DSE - 4 C) पारमिता

एकूण गुण =८० +२०

Course objective

- 1) पारमिता ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पारमिता ग्रंथामधील ,नैतिक मुल्याचे अध्ययन केल्या जाईल.
- 3) बुद्धत्व प्राप्तिचा मार्गक्रम अभ्यासल्या जाईल.

I	पाली सहित्यात पारमिताचे महत्व	१५ तास
II	सत्य	१५ तास
III	अधिष्ठान	१५ तास
IV	दहा पारमिता मधिल शिकवण	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) दस पारमिताए - डॉ. भदंत सावंगि मेधंकर,बुद्ध भुमी प्रकाशन नागपुर
- २) भगवान बुद्ध आणि त्यांचा धम्म डॉ.बी आर. आंबेडकर.समता प्रकाशन नागपूर
- ३) पाली सहित्याचा इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिंदि सहित्य सम्मेलन प्रयाग
- ४) पाली वांगमय मे बोधिसत्व सिद्धांत ,बुद्धभूमी प्रकाशन नागपूर

SEM -4 M.A. PALI BUDDHISM

पेपर -5 (RP)

अभ्यास पत्रिका :संशोधन प्रकल्प

अभ्यास पद्धतीची निष्पत्ती (COS)

- 1)विद्यार्थ्यांना संशोधन क्षेत्राचा परीयाचय होईल .
- 2)संशोधन प्रकल्पातून विद्यार्थी संशोधन कार्याचा प्रत्यक्ष अनुभव घेतील .
- 3)संशोधन कौशल्याची वृद्धी होईल .
- 4)पी एच डी करिता संशोधन करण्याची प्रेरणा

अ .क्र	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	संशोधन प्रकल्प संकल्पनात्मक परिचय स्वरूप	15
२	संशोधन प्रकल्प विषय निवड ,पूर्व तयारी ,रूपरेषा	15
३	संशोधन प्रकल्प माहिती संकलन	15
४	संशोधन प्रकल्प माहिती अद्ययन व विश्लेषण	15
५	संशोधन प्रकल्प अहवाल लेखन	15

उदा . आपल्या परिसरातील विहार ,विहारात होत असलेली वंदना , विदर्भातीलबुद्ध लेणी , विदर्भातील स्तूप , विदर्भातील चैत्य ,विदर्भातील विपस्सना केंद्र , पाली साहित्यातील जातक कथा .भिक्षुचे स्वकथन व भिक्षुनीचे स्वकथन यांचा तुलनात्मक अभ्यास -पाली साहित्यातील सूत्रांचा अभ्यास भारतातील बौद्ध सम्राट ,बौद्धांचे असलेले प्रतीके ,बौद्ध धम्म प्रचार प्रसार करणाऱ्या सामाजिक संस्था .धम्म विपस्सना केंद्र .

बौद्ध धम्मातील डॉ .बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान , बौद्ध धम्म प्रचार प्रसारात सम्राट अशोकाचे योगदान ,

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये डॉ भद्रंत आनंद कौशल्यायन यांचे योगदान

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये धम्मानंद कौशम्बी यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु जगदीश काश्यप यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये विपश्यना आचार्य सत्यनारायण गोयंका यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये अनागारिक धम्मपाल यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्ध घोष यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्धदत्त यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु धर्म रक्षित यांचे योगदान .

भिक्षु नागसेन , राजा मिलिंद , भद्रंत सारीपुत्त , महामोग्गल्लान , भरत रत्न डॉ .बाबासाहेब आंबेडकर निर्मित पीपल्स एजुकेशन सोसायटी .

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण संशोधन प्रकल्प अहवाल	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
संशोधन प्रकल्प (RP)	१ संशोधन प्रकल्प (अहवाल) २ मौखिक परीक्षा	६०	४०	१००

SEC -1

अभ्यास पत्रिका :- वाङ्मय निर्मिती कौशल्य

(COS)

- ५) वाङ्मय निर्मिती विषयी माहिती मिळेल .
- ६) वाङ्मय निर्मिती कशी करावी टे कळेल .
- ७) त्रिपितकातिल महत्व जाणून घेता येईल .
- ८) वैचारिक उकलतेतुन मनुष्याच्या जीवनात काय परीणाम घळतात त्याची जाणीव होईल .

अभ्यास

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	वाङ्मय निर्मिती चे स्वरूप	२ तास
२	वाङ्मय निर्मिती -त्रिपितक	८ तास
३	त्रिपितकातिल विचाधारा	८ तास
४	वैचारिक उकल	१२ तास

पत्रिका स्वरूप

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप	गुण (स्वाध्याय)	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
वाङ्मय निर्मिती चे स्वरूप SEC-1	स्वाध्याय (स्वकथन लेख) व मौखिक परीक्षा	४० गुण लिखान कार्यातुन स्वअनुभव सदर करावा .	१० गुण मौखिक परीक्षा	५०

SEC-2

अभ्यास पत्रिका :- सुत्त पठण,लिखाण कौशल्य

अभ्यास पत्रिकेची निष्पत्ती (COS)

- १) विद्यार्थ्यांना पाली साहित्याचा परिचय होईल
- २) विद्यार्थी लिखान ,पथन प्रक्रिया समजून घेतील .
- ३) विद्यार्थी प्रत्यक्ष पाली भाषेतून मराठीत भाष्यांतर करण्याच्या प्रक्रियेचा अनुभव घेतील .
- ४) विद्यार्थ्यांना लिखान ,पथन प्रेरणा मिळेल.
- ५) लेखन पथन कार्यातून रोजगार प्राप्त करू शकेल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	एकूण तास
१	भाषांतराचे क्षेत्र व रोजगाराच्या संधी	२ तास
२	लिखान ,पथन प्रक्रिया व स्वरूप	३ तास
३	पाली भाषेतून मराठी भाषेत भाषांतर प्रक्रिया	१० तास
४	प्रत्यक्ष लिखानाचा अनुभव	१५ तास

अभ्यास पत्रिकेचा प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्ग परीक्षा)	गुण स्वध्याय	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
पठण,लिखाण कौशल्य (पाली - मराठी) (SEC 2)	स्वाध्याय (भाषांतर पुरती) व मौखिक परीक्षा	४० गुण विद्यार्थ्यांना कोणतेही किवा दोन सुत्त देऊन प्रत्यक्ष भाषांतर करून मुल्यापनासाठी सादर करेल	१० गुण दिलेल्या विषयावर मौखिक परीक्षा	५०

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप : सत्र -४

<p>प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप (RP ,SEC 1 ,SEC 2 वगळून)</p>	<p>१) प्रत्येक अभ्यास पत्रिका १०० गुणांसाठी असेल २) अभ्यास पत्रिकेच्या १०० गुणांचे विभाजन पुढील प्रमाणे राहिल अ) ८० गुणासाठी लेखी परीक्षा ब) २० गुणासाठी अंतर्गत परीक्षा १) लेखी परीक्षेचे स्वरूप - प्रश्न पत्रिका एकूण ८० गुण अ) दीर्घातरी प्रश्न (१० गुण) व लघुतरी प्रश्न (५ गुण) एकूण 60 गुण ब) वस्तुनिष्ठ प्रश्न २० गुण अंतर्गत परीक्षा :२० गुण</p>
--	--

टीप -

१ एम .ए .पाली अभ्यासक्रम एकूण ८० श्रेयांकाचा (उपलब्ध कमाल श्रेयांक) आहे .

२ एम .ए .पाली अभ्यासक्रमातील DSC, DSE या अभ्यास पत्रिकातून किमान ८०%श्रेयांक म्हणजे ६४ श्रेयांक प्राप्त करणे बंधनकारक आहे .

३ Ancillary Credit courses - या अंतर्गत विद्यार्थ्यांला किमान १०% श्रेयांक म्हणजे ८ श्रेयांक प्राप्त करणे बंधनकारक आहे .

अ) सेवानुभव Internship कार्यानुभव (Work Experience)/ क्षेत्र कार्य (Field Work) - अनिवार्य आहे.

आ) Open Elective Courses

यातील अभ्यास पत्रिका ऐकिक आहेत मात्र विद्यार्थी त्यातून श्रेयांक प्राप्त करू शकतात .इतर

अभ्यास क्रमातील /इतर विद्याशाखातील विद्यार्थी GIC ,Skill Courses या अभ्यास पत्रिकांतून अभ्यास पत्रिका निवडून श्रेयांक प्राप्त करू शकतात .

इ) अभ्यास पूरक (Co-curricular Activities किंवा अभ्यासेतर उपक्रमातून (Extracurricular Activities) विद्यार्थी श्रेयांक प्राप्त करू शकतात .यातील सहभाग ऐकिक स्वरूपाचा आहे.

४) किमान ८ श्रेयांक विद्यार्थ्यांला RP & SEC अभ्यास पत्रिकांतून प्राप्त करणे अनिवार्य आहे .

@ समाप्त @